

Operační příprava státního území a vize její realizace v první dekádě nového tisíciletí

Cílem autorů tohoto článku je uvést do souladu povědomí široké vojenské veřejnosti o problematice operační přípravy státního území s názory, zkušenostmi a pohledy na tuto oblast tak, jak byla v posledních třech letech zkoumána v podmínkách rezortu obrany. Současně naznačit možnosti dalšího vývoje operační přípravy státního území a poukázat na případné důsledky jejího zanedbání při tvorbě obranného systému státu.

ÚVOD

V poslední době nebylo potřeba čelit vnějšímu vojenskému ohrožení, přesto však zkušenosti z posledních let z oblasti nevojenských ohrožení nás přesvědčují o nutnosti zabývat se opatřeními operační přípravy státního území i v době míru. Například zaplavení místa velení krizového štábu řídicího protipovodňová opatření v roce 1997 v Olomouci, a dokonce i uložené techniky v Uherském Hradišti v tomtéž roce, svědčí o nepromyšlenosti důsledků, vyplývajících ze zanedbání péče o koncepční výstavbu vojenské infrastruktury.

V současné době, kdy stojíme před, doufejme, posledními velkými změnami v perspektivě výstavby ozbrojených sil, by měly být vzaty v úvahu všechny okolnosti spojené s přípravou vojenské infrastruktury a možnostmi jejího využití pro zajišťování obrany České republiky.

Ministerstvo obrany (dále jen MO) jako strategický stupeň velení a řízení, je ve smyslu zákona ČNR číslo 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (dále jen ČR), ve znění pozdějších předpisů (dále jen kompetenční zákon), orgán státní správy určený zejména pro zabezpečování obrany ČR a řízení AČR.

Jako nosný prvek obranného systému ČR je integrální součástí jejího bezpečnostního systému, ve kterém má rozhodující úlohu při řízení procesu přípravy k zajišťování obrany a jejího plánování. V tomto smyslu zpracovává koncepci **operační přípravy státního území** (dále jen **OPSÚ**) a koordinuje činnost ústředních orgánů státní správy, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně, § 16, odst. 2, písmeno b) a d) kompetenčního zákona.

Úkol ke zpracování Koncepce OPSÚ byl uložen ministrovi obrany usnesením Bezpečnostní rady státu č. 43 ze dne 11. února 2003. Ke splnění tohoto úkolu byla usnesením č. 5 Výboru pro obranné plánování vytvořena ze zástupců ministerstev obrany (MO), dopravy (MD), vnitra (MV), zemědělství (MZe), zdravotnictví (MZdr), financí (MF), průmyslu a obchodu (MPO), zahraničních věcí (MZV), informatiky (MI) a ze Správy státních hmotných rezerv (SSHR), Českého telekomunikačního úřadu (ČTÚ) a České národní banky (ČNB) **dočasná mezirezortní odborná pracovní skupina** (dále jen **DMOPS**). Takto sestavená pracovní skupina zahájila práce na tvorbě Koncepce OPSÚ.

Rozhodnutím ministra obrany ČR bylo uloženo předsedovi pracovní skupiny – náčelníkovi sekce perspektivního plánování GŠ – vycházet při procesu tvorby Koncepce OPSÚ z materiálu Zásady pro tvorbu koncepce operační přípravy státního území, schváleného poradou rozšířeného vedení MO.

V rozhodnutí k tomuto materiálu bylo také stanoveno sladit tempo a zejména obsah jejího zpracovávání s realizací Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky (dále jen Reformy OS), dále bylo upřesněno využít materiál Rozsah základních funkcí státu za krizových situací zpracovaný MV ve spolupráci s ostatními ústředními správními úřady, a také připravovaný materiál ke **kritické infrastruktuře** [*].

Cílem činnosti DMOPS bylo vytvořit koncepční materiál, který by odpovídal nejen současným podmínkám, tedy respektoval současnou mezinárodně politickou a vojensko politickou situaci, zásady vyplývající z Bezpečnostní strategie ČR a byl v souladu se závěry vyplývajících z Reformy OS, ale aby postihl rovněž předpokládaný **směr vývoje v oblasti OPSÚ**. Zejména proto se domníváme, že bylo nezbytné, aby tento materiál stanovil priority, rozsah a formy realizace přijímaných opatření a tím se stal základním dokumentem pro **trvalé korigování nezbytných obranných opatření** přijímaných na území ČR z hlediska infrastruktury. Současně si myslíme, že tento materiál vytvořil podmínky proto, aby celá oblast nestagnovala, ale průběžně se rozvíjela spolu s vývojem názorů na vedení možného budoucího ozbrojeného konfliktu.

1. OPERAČNÍ PŘÍPRAVA STÁTNÍHO ÚZEMÍ JAKO FENOMÉN

Přestože se nacházíme již téměř 15 let v demokratickém prostředí stále se setkáváme s tím, že řada rábdy „odborníků“ z vlastních kariéristických důvodů spojených s neznalostí, neschopností či nechutí pochopit složitost určitého problému odchází od něho, aby si nekomplikovala život, a to nejen s nepochopením, ale často i s přesvědčením, že problém je pouze pseudoprobémem virtuální povahy. Proto se domníváme, že ho není nutné ve skutečnosti řešit, případně, že potřeby činností jím vyvolané je nejlepší ignorovat a tak problém vyřešit.

Jen proto, že v NATO se výraz OPSÚ nepoužívá, není řada těchto lidí schopná či ochotná komplexně pochopit podstatu a význam **Výboru pro infrastrukturu** (IC - Infrastructure Committee) a **Programu bezpečnostních investic NATO** (NSIP - NATO Security Investment Programme, dále jen NSIP).

Na základě svého zúženého pohledu sice verbálně podporují NSIP, ale současně popírají OPSÚ. Přitom provázanost NSIP se strategickými a operačními pohledy je zřejmá a *de facto* v souladu s našimi názory, tvoří jednu část OPSÚ.

Druhou, integrálně navazující část tvoří opatření připravovaná pro území každého státu (tedy i ČR v jeho národní odpovědnosti). V tomto smyslu uvedenou národní odpovědnost nelze zaměňovat s financováním částí projektů realizovaných v programu NSIP v národní odpovědnosti nad rámec minimálních vojenských požadavků, což spadá do části první.

K pochopení tohoto tvrzení se domníváme, že je nutné objasnit některé hlavní pojmy používané v našem článku, mezi které v oblasti OPSÚ, patří zejména termín **INFRASTRUKTURA**.

Slovo **INFRA** je latinského původu a znamená **DOLE**, **VESPOD** nebo **NÍZKO**. Termín **INFRASTRUKTURA** tedy zahrnuje **DOLNÍ**, **SPODNÍ**, **NÍZKÉ** (ve smyslu umístění) **STRUKTURY**, které tvoří nezbytné předpoklady pro fungování **STRUKTUR HORNÍCH** (**VRCHNÍCH**, umístěných **VYSOKO**), tedy **SUPERSTRUKTURY**. Z tohoto rozboru nevyplývá co je hlavní a co vedlejší, a proto také zařazování infrastruktury dolů (dospodu) ve smyslu na vedlejší (nedůležitý) směr je naprosto chybné.

V praktické činnosti do **STRUKTURY SPODNÍ**, nebo-li **INFRASTRUKTURY ČR**, zahrnujeme **souhrn (komplex) výrobních, nevýrobních, telekomunikačních a dopravních zařízení**

a příslušných prostředků, organizačních a řídicích vazeb k zajištění chodu národního hospodářství, který zabezpečuje vazby mezi hlavními prvky vytvořeného systému a umožňuje veškeré toky informační, energetické, finanční, personální a materiálně technické, nezbytné z hlediska funkčnosti těchto jednotlivých prvků.

V souladu s výše uvedeným se domníváme, že je nutné vymezit i místo a úlohu operační přípravy státního území v systému obrany státu. Při řešení tohoto problému vycházíme z toho, co je předmětem působení souhrnu opatření, jimiž, ve své podstatě operační příprava státního území je (viz § 2, odst 6 zákona číslo 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále jen zákon č.222/1999 Sb).

Uplatněním (potažmo působením) souhrnu opatření (vojenského, ekonomického, případně obranného charakteru) na vybranou infrastrukturu státu se tato stává svým charakterem **obranou infrastrukturou** (dále jen **OI**). Ta zahrnuje určené objekty, pozemky a zařízení předurčené pro řízení rozvinutí (případně mobilizaci) ozbrojených sil, jejich řízení a pro zabezpečení potřeb obyvatelstva ve stavu ohrožení státu a ve válečném stavu.

Další důležitým úhlem pohledu na OI je její **dělení podle působnosti**. V tomto smyslu ji rozdělujeme do dvou následujících skupin:

1. Vojenská infrastruktura, rozvíjená v působnosti rezortu obrany relativně samostatně s důrazem na realizaci opatření NATO, prováděná na našem území. Její část je utajovaná.
2. Nevojenská obranná infrastruktura, která je v působnosti jednotlivých rezortů a její výběr a rozvoj je pouze koordinován rezortem obrany na základě obecně platných vstupních zadání (ta bohužel v současné době stále pro řadu oblastí chybí).

Základním a nosným problémem rozvoje OI v souladu s výše uvedeným obsahem a dělením, pak musí být zpracování koncepčního materiálu, přímo se vztahujícího k řešené problematice. Tím máme na mysli nikoli stanovení podrobného obsahu (konkretizaci okruhu problémů), ale **jasný rámec opatření pro činnost jednotlivých rezortů a subjektů hospodářské mobilizace (HM)**, jimž v souladu se zákonem číslo 222/1999 Sb., náleží péče o rozvoj jednotlivých objektů, zařízení atd. jako prvků OI.

V této souvislosti je potřebné vycházet i z toho, že **opatření operační přípravy státního území** vztažená na infrastrukturu státu z ní ve své podstatě vytváří objekty, zařízení a pozemky s **charakterem vojenským, případně obranným**.

Uvedené nemovitosti mají ve svém důsledku sloužit přímo k obraně nebo po jejich přeměně organizačními opatřeními i s využitím ekonomických nástrojů jako OI mohou být použity zejména ve prospěch činnosti (řízení) OS.

Dále musíme vzít v úvahu i fakt, že předmět (obsah) působení souhrnu opatření operační přípravy státního území je komplexnější než výraz INFRASTRUKTURA, běžně používaný v dokumentech NATO a definovaný jako **souhrn stacionárních staveb a zařízení vojenského charakteru**.

V našem pojetí OPSÚ se nejedná pouze o statický soubor staveb obranného charakteru, respektive staveb důležitých pro obranu z hlediska zabezpečení chodu státu, ale jde především o **systém, který je schopen řešit problematiku dlouhodobé přípravy infrastruktury pro období stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, který vychází ze strategických a operačních zásad platných pro obranu území ČR (viz schéma 1).**

V obou těchto aspektech spočívá jeho jedinečnost, protože jde o systém dynamický, který aplikuje obecně platné strategické a operační zásady na území ČR. Je nesporné, že stejné zásady vztažené např. na území Polska, nebo Turecka mají v praktické rovině jiný dopad než pro území ČR. Příprava systému OPSÚ o jehož vytvoření, respektive udržení všeho použitelného, co z předchozí etapy vývoje přetrvává, by měla být z širšího pohledu na obranu, prvořadým zájmem orgánů státní správy.

Systém OPSÚ musí být schopen pružně reagovat na vývoj v oblasti vojenství a průběžně se měnit tak, aby v případě potřeby mohla být přijata **včas** veškerá nutná **odborně kvalifikovaná opatření** k eliminaci blížícího se nebezpečí. Také proto součástí tohoto systému musí, mimo jiné, být i lidé – specialisté (odborníci), kteří se danou problematikou systematicky zabývají, přemýšlí o souvisejících problémech, vzdělávají se a podle potřeby školí i další okruh pracovníků.

Máme v živé paměti to, co se stalo „neuváženým“ rozhodnutím: zrušit školení civilní ochrany (CO). Názorným příkladem tohoto negativního kroku jsou zejména povodně z let 1997 na Moravě nebo i v roce 2002 v jižních a středních Čechách, kdy na vysokých funkcích selhávali nevyškolení řídicí pracovníci, kteří buď neměli k dispozici potřebné dokumenty – plány, nebo se v nich nedokázali orientovat (protože byly složité, neupřesněné, nereálné), případně neovládali (dostatečně neznali) metody (způsoby) řízení v krizových situacích.

Tvrzení, že povodeň, požár, únik chemikálií a podobně přicházejí nečekaně, ale že času na přípravu k eliminaci vnějšího vojenského ohrožení bude vždy dost je nesprávné, respektive platí v rozhodující míře pro útočníka, který se cíleně k agresii připravuje a při tom činí veškerá opatření k zakrytí svých skutečných záměrů. Proto úroveň připravenosti státu k obraně (jeho ústředních správních orgánů, orgánů samosprávy, právnických i fyzických osob), musí být trvale na takové všeobecné úrovni, aby dostatečně rychle zvládl měnící se situaci.

Opatření realizovaná v oblasti OPSÚ jsou, ze své povahy a podstaty, dlouhodobého charakteru, a proto nelze úroveň této oblasti neomezeně snižovat, případně nesystémově rušit a následně přijímat drahá, ale nezbytná opatření k dosažení požadovaného standardu až v časovém horizontu za minutu dvanáct.

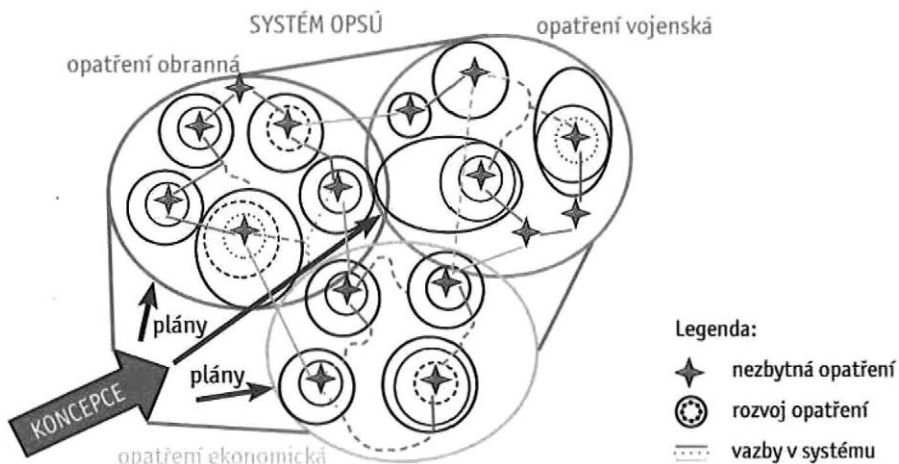

Schéma 1: Rozvoj opatření v systému OPSÚ

2. OPATŘENÍ OPSÚ V ČASE A PROSTORU

Na základě těchto zkušeností a také s ohledem na skutečnost, že v současné době není nutné se reálně zabývat hlubšími úvahami o nenadálém zahájení globálního konfliktu s masovým použitím ZHN, tak jak to bylo charakteristické pro období studené války, není třeba za současného stavu v míru řadu opatření OPSÚ prakticky realizovat.

Bylo by však, podle našeho názoru, hrubou chybou zrušit systém jako celek a tím celou oblast zanedbat natolik, že v případě změny bezpečnostní situace by nebylo již možné včas a účinně reagovat.

Typickou ukázkou nedocení změny bezpečnostní situace jsou události spojené s nástupem Hitlera k moci v roce 1933. Reakce odpovědných orgánů tehdejšího Československa na tuto skutečnost spočívala mimo jiné v tom, že po téměř ročních úvahách o způsobu obrany (statická verus mobilní), se dospělo k rozhodnutí o výstavbě pohraničního opevnění. Vycházelo se z předpokladu, že Hitlerovo Německo nebude, vzhledem k jeho ekonomické situaci, připraveno k vojenské akci v krátké době, proto byla jeho výstavba rozplánována na dobu dvanácti let (1935–1947). Přes obrovské úsilí a prokázanou technickou, inženýrskou a manuální dovednost našich lidí nemohlo být toto obrovské obranné dílo, spadající svým charakterem jednoznačně do oblasti OPSÚ, dokončeno do doby, kdy se v praxi ukázala jeho potřebnost (1938–1939).

Pokud dnes hovoříme o pravděpodobnosti vzniku válečného konfliktu bezprostředně ohrožujícího území ČR, pak se uvádí horizont deset let, ale garantovány jsou pouze tři roky (z hlediska odhalení evidentních příprav možného protivníka na agresi atd.). Z toho může vyplynout zhoršení situace „ze dne na den“ takové, že konflikt může nastat „již“ za tři roky. Jaký je to podstatný rozdíl pro dosud žijící pamětníky od známé normy 30/40 minut.

Proto je v současné době možné připravovat opatření OPSÚ do takového stavu rozpracovanosti, který umožní, aby mohla být za výše uvedenou dobu zrealizována. Zdánlivě je tedy dost času, ale skutečnost může být podstatně jiná. Je potřeba si uvědomit, že po etapě rozhodnutí o výstavbě objektu OI následuje etapa předprojektu přípravy. K tomu je nutno v souladu s platnými zákony na jakoukoliv stavbu vypsát výběrové řízení, vykoupit pozemky a teprve potom zahájit stavbu (v této realizační fázi opatření je mírový stav a nemohou být přijímána jiná opatření než dovolují platné zákony).

Při stavbách většího rozsahu (a o ty by z hlediska potřeb OI šlo v první řadě) je běžné potřebná doba tří až pěti let v případě, že víme, co a kde chceme stavět a nenastanou-li žádné další nepředvídané komplikace. Pokud se nebudeme systematicky OPSÚ zabývat, pak nám garantované tři roky budou s obtížemi stačit **na ujasnění si toho, co vlastně potřebujeme**, ale ve většině případů nebudou postačovat k tomu, abychom projekt (opatření) zrealizovali a pro obranu státu využili.

V této úvaze nejsou například zahrnuty reakce na vývoj v pozemním a dopravním stavitelství, kdy rozvoj nových technologií vede k využívání takových konstrukcí, jejichž rychlá obnova doposud běžně používanými provizorními konstrukcemi je buď velmi obtížná, nebo přímo nerealizovatelná. S tím souvisí i potřeba postupné, promyšlené a finančně zabezpečené obměny zásob materiálu a techniky ve **státních mobilizačních rezervách** (dále jen SMR).

Není žádným tajemstvím, že v řadě případů je v SMR skladován materiál a technika morálně zastaralá a prakticky pouze omezeně použitelná. Dobré zkušenosti s převodem nadpočetné moderní techniky z armády do SMR nebyly v nedávné době (do přijetí příslušných zákonů) plně využívány. Tak došlo například místo převodů PMS (*pontonová mostní souprava* – zaváděná

do výzbroje od šedesátých let minulého století) pro **plánovaná silniční náhradní přemostění** k tomu, že důležitější byl odprodej těchto prostředků do zahraničí. Proto je část potřeb pro zabezpečení obrany státu pokryta *střední mostovou soupravou* (SMS), která byla vyvinuta již před druhou světovou válkou.

Obdobně jsou skladovány některé dnes již nevyhovující prostředky pro práci na vodě (např. beranidla a čluny). Ve skladech se nachází technologicky překonané spojovací prostředky, naopak téměř zcela byl zrušen materiál pro obnovu produktovodů.

Tak by bylo možno pokračovat i v jiných oblastech (výstroj a prostředky pro zdroje pitné vody, výbava míst velení a řízení) s tím, že **společným jmenovatelem uvedených nedostatků je skutečnost, že chybí základní koncepce**, ze které by bylo možno dovodit, jaké zásoby jsou pro válečný stav nezbytně nutné (kvalita i kvantita).

Je jasné, že není možné ve skladech mít „umrtvené“ nejmodernější prostředky, ale skladování „trofejního“ materiálu a vykazování, že příslušná oblast je zabezpečena, je možná škodlivější než neudržování žádných zásob a řešení celého problému od počátku, až po zhoršení bezpečnostní situace. Tato teoretická úvaha je však absurdní, protože zabývat se vlastní bezpečností až pod tlakem hrozícího nebezpečí, bez předem promyšlených a zabezpečených základních postupů, nemůže být úspěšné.

Pro doplnění je nutno říci, že v současné době by bylo možno, s ohledem na prodloužení doby pohotovosti, v daleko širší míře využívat materiál a techniku SMR i **pro řešení nevojenských krizových situací**.

Tím se pochopitelně zvyšují i nároky na jeho okamžitou faktickou použitelnost. Např. při velkých povodních vznikla potřeba výstavby silničních mostů. Skutečnost, že s vhodným materiálem pro tento úkol, který byl vyřazen z výzbroje AČR a je uložen v SMR, umí pracovat již jen malá skupina armádních pamětníků a pracovníků rezortu MD, kteří se doposud školí pro jejich výstavbu jako náhradních přemostění, je alarmující. Kdyby však vznikla potřeba výstavby mostů z materiálu PMS, pak vzhledem k nepoužitelnosti motorových vlečných člunů uložených v SMR by úkol byl prakticky nesplnitelný.

3. ÚKOLY REZORTU OBRANY A OPSŮ

Domníváme se, že rozhodujícím rezortem (odpovědným ústředním orgánem státní správy) pro promyšlení scénářů zabývajících se podobou příštího možného válečného konfliktu je rezort obrany ve spolupráci se všemi kompetentními ústředními správními úřady, zejména s MV, SSHR, MD, MI, MZV a případně dalšími.

Z materiálů dostupných autorům tohoto článku je zřejmé, že současný vývoj světové politiky směřuje k vyloučení globálního ozbrojeného konfliktu způsobeného konfrontací mezi velmocemi. Nejméně do roku 2015 nehrozí Evropě globální, ale ani regionální konflikt.

Nelze však vyloučit jiná vojenská, a zejména nevojenská ohrožení. Trvale je nutno počítat s nebezpečím lokálních ozbrojených konfliktů a to i v oblastech, které by mohly ohrozit bezpečnost ČR. Zvyšují se rizika související s globalizačními procesy. Tyto procesy s sebou přinášejí zejména vznik organizovaného zločinu, terorismus, působení mafií v „šedé ekonomice“ ohrožující zprostředkovaně infrastrukturu státu.

V souladu s ustanoveními zákona číslo 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy musí mobilizační dodávka pro ozbrojené síly vycházet z rezortem obrany schváleného a armádou České republiky formulovaného **požadavku na mobilizační dodávku**.

V současné době není velký problém ve tvorbě požadavků na dodávku materiálu, techniky, zboží a některých služeb, které jsou spojené s tabulkami počtů. Zásadní potíže vznikají u kvantifikování těch dodávek, které se mají odvíjet z operačních plánů. Dnes, kdy bezprostřední nebezpečí nehrozí a operační plány jsou pouze ve stadiu konceptů (záměrů), je obtížné přesně vypočítat co bude potřeba, v jakém množství a kde.

Často je tedy argumentováno, že když to nevíme přesně, tak raději nebudeme objednávat nic. Typické je toto nesprávné uvažování právě pro oblast OPSÚ. A tak jsme stále svědky toho, že se bez hlubšího zdůvodnění ruší, případně bez zavedení věcného břemene převádějí různé zodolněné objekty, ruší se již vybudované letištní úseky dálnic a letištní úseky silnic, není definována nová potřeba na silniční a železniční dopravu (např. formou určených železničních a silničních sítí včetně požadavku na jejich technickou ochranu a výstavbu náhradních přemostění).

Není jednoznačně stanoveno, jak dál postupovat při budování **stálých zařízení pro ničení (SZN)**, není dořešen hromadný výdej PHM, již několik let se upřesňují požadavky na zabezpečení OS pitnou vodou atd.

Toto tápání má vážné dopady do dalších rezortů a pokud nebudou požadavky od AČR vzneseny včas **může počátkem roku 2005 dojít situace až do stadia zastavení toku finančních prostředků** ve prospěch SMR.

Důsledkem může být například zrušení zásob mostního materiálu pro silniční a železniční mosty, v SMR nebudou udržovány zásoby pro vystrojení neprovozovaných vodních zdrojů, program výstavby SZN (mimo jiné probíhající nepřetržitě od vzniku Československa) bude ukončen a PHM pro armádu bude skladována a vydávána na zcela stejné úrovni jako pro jakoukoliv jinou organizaci (nejlépe u benzinových čerpadel na CCS karty a podobně).

Dopustit likvidaci tohoto systému jen proto, že **chybí schopnost abstraktní úvahy o potřebách armády ve válečném stavu** (bez ohledu na to proti komu, ale obecně vždy s někým v koalici, protože samostatné vedení války bezpečnostní politika ČR nepřipouští) by bylo nenapravitelnou chybou. Možná, že více než nedostatek abstraktního uvažování se nedostává odvaha či spíše odpovědnost tímto způsobem vzniklý požadavek (bez obvyklých operačních kalkulací a ekonomických výpočtů) pouze na základě kvalifikovaného odhadu schválit, podepsat a předat příslušným rezortům.

K překonání tohoto stavu je, podle našeho názoru, nezbytné urychleně stanovit, na základě analýz možného vývoje bezpečnostní situace, minimální požadavky i pro oblast OPSÚ. Dlouhodobě se problémem bezpečnosti ČR zabývá mimo jiné i **Centrum pro sociální a ekonomické strategie Fakulty sociálních věd Karlovy univerzity ve studii „Putování českou budoucností“**.

V těchto materiálech je vždy významným způsobem akcentována, v souladu s Ústavou ČR, potřeba **plánovité přípravy** (z hlediska lidských i materiálních zdrojů) **obranu a ochrany vlastního území**. V praxi je však veškerá pozornost v současnosti věnována výstavbě „expediční“ armády a základní úhel pohledu zajímá pouze omezenou skupinu odborníků. Proto bylo možné, že schválení Analýzy současného stavu OPSÚ a následné ustavení DMOPS se fakticky opozdilo o více než půl roku.

Aktuálně probíhá – ve vazbě na reformu veřejných financí – revize Reformy OS, což pravděpodobně způsobí změnu některých vstupních údajů důležitých pro práci DMOPS a ve svém důsledku může způsobit další zpoždění. Přesto jsou autoři článku přesvědčeni (v době zpracování tohoto příspěvku, tj. v červnu 2003), že i když času není nazbyt, je stále ještě reálné zapracovat včas nové požadavky na mobilizační dodávky i pro oblast OPSÚ, a tak

zabránit likvidaci materiálu a techniky skladované v SMR pro zabezpečení mnoha důležitých opatření v této oblasti (např. technická ochrana určené železniční sítě, realizace náhradních přemostění a další).

Pokud by se tento záměr nezdařil, bylo by téměř zbytečné pokračovat v započaté práci na **rozpracované koncepci OPSÚ**.

Předpokládáme pro další úvahy, že k tomuto katastrofickému scénáři nedošlo a po jistých úpravách a korekcích byla Koncepce OPSÚ zpracována, schválena a vydána (možná v době, kdy čtete tyto řádky, je již materiál projednáván ve výboru pro obranné plánování). Tímto okamžikem se otevře široký prostor pro další činnost všech rezortů, orgánů samosprávy a subjektů hospodářské mobilizace na poli rozpracování koncepce do záměrů a realizačních plánů.

4. ZAMYŠLENÍ NAD TVORBOU DOKUMENTŮ V OBLASTI OPSÚ

V návaznosti na výše popsané skutečnosti si v tomto článku dovoluujeme předložit základní obecnou představu o mechanismu tvorby, obsahu a složení dokumentů navazujících na Koncepci OPSÚ (viz **schéma 2**). Po prostudování Koncepce OPSÚ by mělo být komplexně rozhodnuto, které úkoly (opatření) budou skutečně (reálně - fyzicky) plněny a které budou „pouze“ organizačně zajišťovány (čekající, spící projekty).

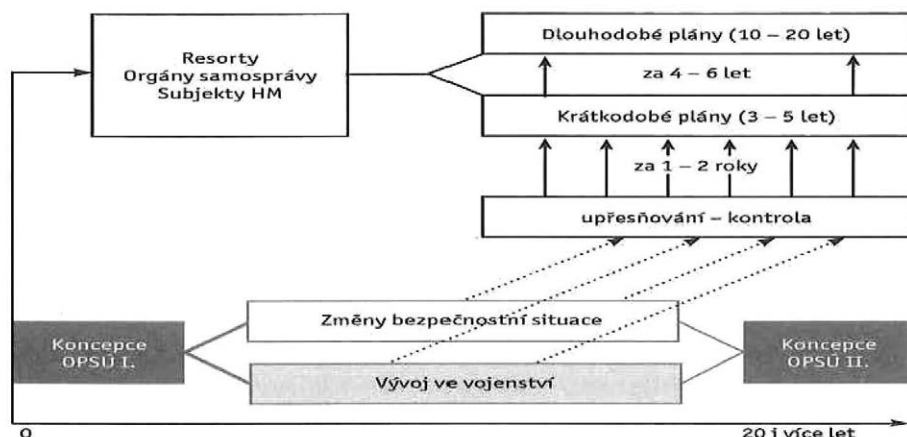

Schéma 2: Vlivy na plánování OPSÚ v čase

Základním kritériem pro toto rozdělení musí být časová náročnost předpokládané realizace. Pokud od zahájení realizace příslušného opatření do jeho ukončení bude potřeba doby větší než tři roky, pak je nutno toto opatření zařadit do skupiny skutečného plnění. V opačném případě jde o druhou skupinu opatření.

Příkladem **první skupiny** může být požadavek na zvýšení propustné výkonnosti určitého úseku železniční tratě. S ohledem na to, že se jedná o finančně náročnou investici je možné ji v závislosti na finančních zdrojích rozplánovat i na období deseti let (viz prognóza, že válka dříve nebude) a postupně ji realizovat až do úplného konce. Souběžně však je třeba v teoretické rovině mít připravena (jako studii, projekt) opatření, jak tento úkol při změně bezpečnostní situace urychlit (dokončení do tří let).

Pro druhou skupinu, kam patří většina úkolů (opatření), je typické například zabezpečení náhradních válečných pracovišť. Současnou tezi, že po vyhlášení válečného stavu lze pokračovat v práci na mírových pracovištích je možno akceptovat, ale nevědět jak a kde se bude pracovat při bezprostředním ohrožení a ani se tím nezabývat je víc než podivné a neodpovědné.

Podle stanovených zásad (uvedených v navrhované Koncepti OPSÚ) je vybráno pracoviště (objekt), prověří se majetkoprávní vztahy k němu, posoudí se na základě znalosti válečných organizačních struktur jeho velikost, připraví se projekt na jeho zodolnění a vybavení. Na základě technologické dokumentace se podle potřeby předběžně smluvně zabezpečí firma, která stavbu provede a v závislosti na době nutné ke stavbě se stanoví nejpozději nutný termín, kdy je třeba úpravy provést (v rámci předběžných opatření, po vyhlášení stavu ohrožení státu, po vyhlášení válečného stavu) a naplánují se finanční prostředky. Dále je vhodné zpracovat dokumentaci pro přesun do tohoto prostoru a plán rozmístění pracovišť, včetně spojovacích prostředků.

Po splnění všech těchto úkolů, jejichž realizace se může, zejména podle složitosti projektu, pohybovat v rozmezí od deseti do sto tisíc korun následuje poslední etapa - průběžná kontrola skutečného stavu a aktualizace připravené dokumentace, což prakticky neklade žádné nároky na finanční prostředky.

Výše uvedeným způsobem provedené podrobné rozplánování náplně činností spojených s realizací všech úkolů tvoří **Plán opatření OPSÚ**.

Teoreticky by neměl být problém na základě Konceptu OPSÚ takovéto plány vytvářet. Jsme si však vědomi složitosti odborné problematiky jednotlivých rezortů a z toho plynoucí náročnosti na jejich realizaci. Současná situace umožňuje v relativním klidu daným časovým horizontem, pro který jsou tato opatření připravována, je promyslet a postupně realizovat.

Neodpuštělnou a nenapravitelnou chybou, by bylo přestat se, pod vlivem momentálních optimistických prognóz, touto oblastí zabývat. Nedávno zveřejněné zkušenosti předních odborníků na vojenství jasně dokumentují, že před zahájením konfliktu citujeme: „vždy trvá neuvěřitelně dlouho pseudooptimistické přesvědčení, že k válečnému konfliktu nakonec nedojde“.

ZÁVĚR

Předpokládáme, že se nám podařilo vysvětlit v čem je složitost OPSÚ, jaká je časová náročnost na realizaci jednotlivých opatření, a zejména, že dlouhodobá absence Konceptu OPSÚ se nedá po zhoršení bezpečnostní situace dohnat za jeden nebo dva roky. Kromě toho si je třeba uvědomit, že Koncept OPSÚ by, mimo jiné, měla svým obsahem, z hlediska formulace potřeb na OI pro stav ohrožení státu a válečný stav v prostředí tržního hospodářství, vytvořit obecně závazný rámec pro zainteresované rezorty při tvorbě dokumentů spojených s rozvojem infrastruktury.

Přitom je třeba zdůraznit, že význam OPSÚ v současné době vzrůstá, protože v jejím rámci přijímaná opatření mohou být v daleko větší míře využívána i pro řešení nevojenských krizových situací jako jsou přírodní katastrofy, průmyslové havárie, terorismus apod.

Využití tohoto systému je závislé na dobré součinnosti s ostatními ústředními správními úřady, zejména s rezortem MV a ve svém důsledku na odstranění existujících duplicít na jedné straně (např. problematika ODOS, OZD a míst řízení a velení) a na straně druhé překonání

absence opatření v jiných oblastech (např. problematika zajištění letištních úseků dálnic a letištních úseků silnic).

Proto je nutné na nastoupený trend spočívající ve stanovení dlouhodobé koncepce OPSÚ plynule navázat procesem zpracovávání příslušných Plánů opatření OPSÚ. Tím je možné průběžně bez mimořádných finančních nároků významným způsobem přispívat k obranyschopnosti ČR, a současně připravovat potřebné odborníky pro tuto oblast, kteří v oboru své působnosti budou schopni upozorňovat na vznikající nedostatky a navrhnout opatření k jejich odstranění.

Uvedené činnosti pak vytváří obecně prospěšný systém, a v tomto smyslu můžeme říci systém operační přípravy státního území, jehož koordinaci zabezpečuje rezort obrany.

Poznámka:

[*] Obsahu kritické infrastruktury (KI) lépe vyhovuje český překlad **životně důležitá infrastruktura**, který se běžně z mezinárodních důvodů nepoužívá. Podle povahy řešeného problému jde o infrastrukturu, která při jejím poškození (vyřazení) významně ohrožuje životy obyvatelstva, respektive negativně ovlivňuje životně důležité funkce státu - regionu - města - obce. Jedná se tedy o objekty, zařízení infrastruktury, které v sobě ze své povahy skrývají zvýšený stupeň nebezpečí (rizika) ohrožení chodu základních funkcí státu. Část této infrastruktury je shodná s objekty, zařízeními obranné infrastruktury, ale **operační příprava státního území zkoumá vybrané objekty, zařízení obranné infrastruktury státu z hlediska vnějšího vojenského ohrožení**. Z pohledu rezortu obrany je tato skutečnost vyjádřena v zákoně č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, ve znění pozdějších zákonů, pojmem objekty důležité pro obranu státu (ODOS) a v rezortu MV jsou tyto nazvány jako objekty zvláštní důležitosti (OZD). Z tohoto důvodu se domníváme, že pro soubor ODOS a OZD, který je v řadě bodů shodný, by bylo věcně správnější používat pojem **riziková infrastruktura**.

Literatura:

Vize rozvoje České republiky do roku 2015. Praha 2000.

Bezpečnostní strategie ČR, schválená 21. 1. 2001. Praha 2001.

Vojenská strategie ČR, schválená usnesením vlády ze dne 29. 4. 2002, č. 438.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR.

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR. Praha: A-report, zvláštní číslo, 2002.

Zásady plánování, financování a řízení výstavby a údržby obranné infrastruktury České republiky, schválené Usnesením Bezpečnostní rady státu ze dne 22. 11. 2001 č. 236.

A. RAŠEK. „Bezpečnostní politika České republiky při vstupu do Evropské unie.“ *Vojenské rozhledy* č. 2/2002, s. 4.

M. RÁBOŇ, T. SVOBODA a kol. *Československá zed'*. Brno 1993, s. 4-7.

Krizový management v dopravě. Kolektiv autorů, Pardubice 1994, s. 59.

Putování českou budoucností. Kolektiv autorů. Praha: CSES FSV UK, 2002.

Některé zkratky použité v článku:

ČNB Česká národní banka

CSES FSV UK Centrum pro sociální a ekonomické strategie

Fakulty sociálních věd Karlovy univerzity

ČTÚ Český telekomunikační úřad

DMOPS dočasná mezirezortní odborná pracovní skupina

HM hospodářská mobilizace

IC (International Committee) Výbor pro infrastrukturu

MD Ministerstvo dopravy

MF Ministerstvo financí

MI Ministerstvo informatiky

MO Ministerstvo obrany

MPO Ministerstvo průmyslu a obchodu

MV Ministerstvo vnitra

MZdr Ministerstvo zdravotnictví

MZe Ministerstvo zemědělství

MZV Ministerstvo zahraničních věcí

NSIP (NATO Security Investment Programme)

Program bezpečnostních investic NATO

ODOS objekty důležité pro obranu státu

OI obranná infrastruktura

OPSÚ operační příprava státního území

OZD objekty zvláštní důležitosti

PMS pontonová mostní souprava

SMR státní mobilizační rezervy

SMS střední mostová souprava

SSHR Správa státních hmotných rezerv

SZN stálá zařízení pro ničení